

Os sartegos Antropomorfos das Illa de Tambo, Ons e Cies

Por Lino J. Pazos Pérez

Lino J. Pazos Pérez

A soidade das Illas foi aproveitada dende tempos remotos como lugar de reflexión e penitencia dos monxes que habitaban nos mosteiros próximos á beiramar. As nosas Illas non ían a ser menos.

Pouco a pouco nestes recunchos de terra embarcados no mar, comenzaron a fundarse cenobios que foron enchéndose de frades que ocupaban o seu tempo entre o traballo das terras e o aproveitamento dos recursos que lles

ofrecía a inmensa extensión de mar que os circundaba. O tempo restante dedicábano á meditación e a penitencia.

As rías de Pontevedra e Vigo viron naqueles tempos como se fundaban ata catro mosteiros noutras tantas Illas todos eles dependentes da Orde de San Bieito. No arquipélago das Cíes, fundáronse na Illa Do Faro, o mosteiro de San Estevo que inda se mantén en pé, e na de San Martiño o que lle deu nome á Illa, hoxe desaparecido. Na Illa de Ons non quedan vestixios da fundación monacal, inda que se cre saber a súa localización, e na Illa de Tambo, xa no interior da ría de Pontevedra (Marín), debido a súa

especial situación (pertence na actualidade á Armada) non teño noticias do seu estado actual pero crónicas de séculos pasados recollen afirmacións de que o mosteiro xa estaba en ruínas.

Neste mosteiros illáns, desaparecidos cáseque na súa totalidade, permanecen hoxe en día, como mudas testemuñas dun pasado lonxano, mostran dos seus enterramentos ou lugares de penitencia, en forma de sartegos antropomorfos coa particularidade de que en tres das Illas aparecen escavados na rocha do solo illán.

O Padre Sarmiento recolle na súa "Viaxe a Galicia" a localización na ría de Pontevedra (Marín), máis concretamente na Illa de Tambo, dun sarcófago antropomorfo escavado na mesma rocha que conforma o solo illán e que sería utilizado, parece ser, no seu momento polos frades bieitos do mosteiro da Illa.

Foi preto da fonte de San Miguel (na Illa de Tambo) onde o Padre Sarmiento descubriu a peza en cuestión que describiu como. *"A poca distancia del convento al oriente hay un peñasco en el cual está socavado a pico un sepulcro de unas nueve cuartas de largo y el ancho correspondiente. A la cabecera tiene una como almohada de piedra hecha en el mismo peñasco. A los pies tiene un agujero taladrado como para despedir el agua llovediza"*.

Este tipo de sepulcro pode ser que se corresponda cos atopados nas próximas illas de Cíes no mosteiro de San Estevo, e

no Illote da Laxe do Crego, descrito por Álvaro das Casas no seu cumprido traballo sobre a Illa de Ons: *"Dos restos medioevás percebín un sartego antroipoide, de perto de dous metros de longo, a uns oitenta metros da costa pol-o Leste e a douscentos S. do embarcadeiro, nun lugar que lle din Laxe do Crego e que é un penedo que descobre na baixamar. A tradición di que antigamente a terra adiantaba aínda ben máis da laxe, e que neste lugar había un fermosísimo mosteiro que se esborallou <cando os franceses>"*.

O sartego atópase na curota da Laxe do Crego, ó fondo a praia de Area dos Cans

Leña Verde
BUEU

Leña Verde

ZONA PEATONAL BANDA DO RÍO

BUEU

Teléfono: 986 323 483

menos de douscentos metros ata o areal.

Hoxe a lousa atópase esquecida nun lugar oculto da Illa de Ons, entre malezas e restos de toda clase esperando ser recuperada para acadar un mellor coñecemento deste enigmático sarcófago.

Desta maneira, o sartego que xa tiña a moitos veciños desacougados por saber quenes foron os que fixeron este enterramento en terreo tan distante e de difícil acceso, veu a súa sona incrementada pola lenda que sobre a lousa se escoita de boca dos veciños sobre a súa viaxe por riba das ondas.

Da cruz que coroaba o sepulcro "*chantada na parte correspondente á testa*" non queda máis que un esvaecido tocón.

A tapa de pedra que cubría o sartego sufriu, como pode verse, serios danos nos últimos anos

Tamén xurxo Lorenzo investigador e navegante das nosas rías describe o sartego antropomorfo de Ons nun coidado traballo, froito dunha viaxe de estudos a bordo dun pailebote chamado "Xaquín Pérez" atestado de xoves estudantes alá polo ano 1.932.

"...vimos a Illa do Crego, que é un pendo apartado uns 50 metros da costa, que ten esculpido no seu curuto un sepulcro antropeide de 1'80 ms de lonxitude, rematado por unha cruz de pedra, máis moderna, chantada na parte correspondente á testa".

Hoxe en día o sartego en cuestión resiste como pode os embates continuos do mar de Ons sen ningún tratamento que o defenda das inclemencias do tempo. A tapa que cubría o sartego, desaparecida da curota do illote da Laxe do Crego nun día de treboada, foi recollida por un veciño illán na area da praia. De cómo chegou a pesada lousa á praia de Area dos Cans encargouse o maxín popular, vendo neste estraño suceso a man divina que levou, sen que sufrira dano algún, a pedra montada nas ondas por riba das rochas do illote e a traveso de non

En Cíes, atopouse outro sartego antropomorfo escavado na rocha, no interior do mosteiro de San Estevo, "*... pertencente a unha posible necrópolis medieval*", xunto con outras tumbas e numerosos esqueletos posiblemente pertencentes ós bieitos que tiñan ó seu cargo estas propiedades da Iglesia.

Hoxe en día o sartego está perfectamente estudado e consérvase en boas condicións dentro do Centro de Interpretación da Natureza ubicado nas dependencias do antigo mosteiro.

A verdade é que se bota en falta descrições máis pormenorizadas e actualizadas, feitas por arqueólogos, destes sartegos antropomorfos radicados en Illa tan próximas no xeográfico e tan afastadas na súa situación contractual.

Pontevedra, Maio de 1.998

Montero Ríos, 207
Teléf.: 986 321 921
C.P. 36930
BUEU

